

Treskoposten

GABRIEL SCOTT dagene 2018

Lørdag 1. september
kl. 17:00

Med **KILDEN** til Brekkestø
Guidet tur med

Olaf-Trygve Tønnessen

Fremmøte på brygga i Brekkestø

kl. 18:30

FESTAFTEN i Justøy kapell

Jo Van Der Eynden kåserer,

På Tvers synger,

Earling Nikolaisen

spiller klassisk klaver,

Ingjerd Modal leser,

Peer R. Haugen informerer om

KILDEN-utgaven. Boksalg

Enkel bevertning

Billett ved døra kr. 200,-

Parkering på anvist plass

Søndag 2. september

kl. 19:00 Kveldsgudstjeneste

i Høvåg kirke.

Prest og taler

Kathrine Tallaksen Skjerdal

Sang og musikk ved Erlend

Gunstveit og Kirsti P. Haugen

Signe Bjørnholmen leser

Gave til Gabriel Scott Selskabet kan

gis ved utgangen. Bekransning av

Scott-varden etter gudstjenesten

Foredrag med John Lundstøl
13/11-18 kl 19:30.

Sted: No9 kaffe & platebar,
Teaterplassen 3 Arendal.
se side 13

Andre arrangementer
www.gabrielscott.no

Onsdag 20. juni kl. 13.00
sto det på invitasjonen.

Stedet var Lillesand by- og sjøfartsmuseum.

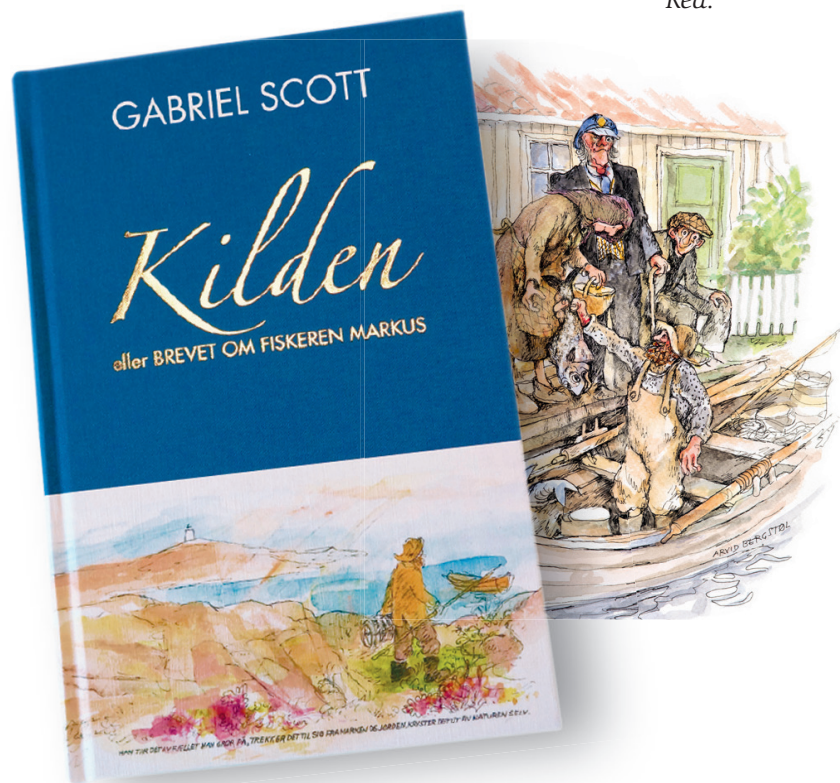
Det gjaldt presentasjon av 100-årsjubileumsutgaven av *Kilden*,
åpning av museets nye fiskerstue «Markus-rommet»,
utstilling av bokens bilder med mer.

Programmet var innholdsrikt og det ble gjennomført med stil.

Les mer på side 3 og 5.

Takk til alle dere som gjorde denne dagen spesiell!!

Red.

Selskabets leder har ordet

Side 2

Gabriel Scott dagene 2018

Side 4

Kilden fyller 100 år 1918-2018

Side 5

God Scottvenn gått bort

Side 6

Bjørn Hemmer om Gabriel Scott II

Side 7

Oversettelsene av *Kilden*

Side 10

Gabriel Scott - det var en gang

Side 12

Gabriel Scott - stadig i vinden

Side 13

Foredrag med John Lundstøl

Side 13

Scott bodde gratis mot å undervise barn

Side 14

Redaktør:

Jorun Vatland

Journalister:

Kirsten og Thor E. Hanisch
mob. 909 95102

Forsendelse:

Harde Johannessen, mob. 907 59519
hardej@hotmail.com

Layout/trykk: Trond Print Design as

Styret i Gabriel Scott Selskabet

Leder:

Anders Bjørnholmen
mob. 986 67724
signeanders@gmail.com

Sekretær

Harde Johannessen, mob. 907 59519
hardej@hotmail.com

Styremedlemmer:

Martin Birkeland, mob. 906 14729
martbirk@broadpark.no

Peer Rødal Haugen, mob. 992 61422
post@peers.no

Ingjerd Modal, mob. 415 24671
ingjerd.modal45@gmail.com

Vararepresentant:

Unni Kirsten Hansen, mob. 470 95858
unnihans@icloud.com

Webansv.:

Arthur Myhre Scott, mob. 415 39789
icelandairwaves@gmail.com

www.gabrielscott.no

Forlaget:

Peer Rødal Haugen, forlagssjef
mob. 99261422
epost: post@peers.no

Eva Kristiansen, salgsmedarbeider
mob. 99502525
epost: eva@aktivinvest.no

Arne Henriksen, forlagsmedarbeider
mob. 90956054
epost: arhehenr@online.no

Arrangementskomité:

Signe Bjørnholmen, mob. 958 81824,
May Robertstad, mob. 917 33868,
Jens Stien, mob. 415 88843,
Jorun Vatland mob. 481 59741

Valgkomité:

Signe Bjørnholmen, leder,
Ingjerd Modal, Elisabeth Dobey
Vara: May Robertstad

**GABRIEL SCOTT
SELSKABET**

Lederen har ordet

Kjære medlemmer og venner av Gabriel Scott Selskabet.

Det er høysommer, vi har just passert St.Hans, sommeren er på sitt fineste. Jeg sitter på brygga med pc'n i fanget og skal prøve å skrive litt til Treskoposten. Det er tidlig morgen. Fjorden ligger heilt blege, det er ikke et vindpust å kjenne. Sola står alt så høyt på himmelen at den nå kommer over heia bak huset og sender sine varmende stråler ned på meg. Det er ingen båter å se i leia, og ingen motorstøy som bryter stillheten. En svarttrost holder sitt morgenspill fra et furutre i nærheten. Fløyter sine toner utover reviret sitt, en vakker mollstemt konsert. Et grågåspar med fem-seks unger er i ferd med å krysse fjorden. Jeg sier til meg selv: "Ja, det hele er både vakkert og viselig innrettet".

Så blir plutselig stillheten avbrutt av hissige måkeskrik, og grågåsflokken stanser opp. I det jeg retter blikket mot måkeskrikene skjønner jeg sammenhengen. To svære fugler kommer seilende innover fjorden. Det er to havørner som kommer - for et syn. Den ene stuper ned mot gåseflokken, den vil nok ta en av ungene, men foreldrene kommer beskyttende mot den. Ørna gjør en rask oppstigning for å komme unna og seiler utover. Gåseflokken roer seg og tror kan hende at faren er over, men i neste øyeblikk kommer den andre ørna i stup ned mot flokken. En av gåsungene er kommet litt bort fra flokken, og der setter ørna klørne i ungen, stiger til vær og tar ungen med seg. Med skrikende måker eltende etter seg flyr også den ørna ut fjorden. Gåseflokken samlar seg og svømmer mot land, mens stillheten igjen senker seg. For en dramatikker jeg har vært vitne til, jeg sit-

ter lamslått og forundret. Men slik er naturen, tilværelsen kan synes brutalt, det er en kamp for å overleve.

Det tar en stund før jeg finner tilbake til tastaturet. I løpet av denne forestillingen har pc'n slått seg av. Åssen i all verden skal jeg nå få samla tankene om å skrive noe vettugt til Treskoposten?

Fjoråret var et jubileumsår, det var 20 år siden Gabriel Scott Selskabet ble stiftet. Men det er i sannhet jubileumsår i år også. Vi er "helt i hundre". Det er i år 100 år siden Gabriel Scott gav ut boka som er blitt hans mest kjente og mest leste; *KILDEN eller brevet om fiskeren Markus*. Markus lever i og av naturen. Han føler nok også at tilværelsen til tider kan være brutal, og at han må kjempe for å overleve.

Vi som sitter i styret og forlagskomiteen i Gabriel Scott Selskabet hadde en drøm, at boka skulle utgis i 2018 i en jubileumsutgave, og drømmen vår har gått i oppfyllelse. Onsdag 20. juni kunne vi invitere til boklansering i by- og sjøfartsmuseet i Lillesand. En praktbok av en jubileumsutgave kunne presenteres. Omtale og presentasjon vil dere kunne lese om annet sted i avisen.

På vegne av GSS vil jeg først og fremst takke de som har stått for tilretteleggingen, illustratøren Arvid Bergstøl, forlagskomiteen med Eva Kristiansen, Arne Henriksen og ikke minst lederen Peer Rødal Haugen. En stor takk rettes også til alle bidragsyterne som har støttet utgivelsen med pengegaver. Det gjorde utgivelsen mulig.

Men det skjedde mer denne junidagen. I en bygning tilknyttet museet, ble en utstilling samtidig åpnet. Her har en dugnadsgjeng innredet en fiskerstue. Scott har i boka *Kilden* beskrevet i detalj hva Markus hadde i sin lille fiskerstue, som opprinnelig var et bryggerhus. Eiendelene hans var fiskeredskap, klær, møbler og annet husgeråd.

Med boka som huske- og handleliste er det samlet inn og kjøpt gjenstander slik at Markus sitt hus fremstår i dag så å si helt etter Scotts beskrivelse med grønnmalt dør og rødt bislag, ”og tar seg ut som en rose omtrent”.

Dette har vi fått til takket være museumsbestyrer Anne Sophie Høegh-Omdal og dugnadsgjengen Ingjerd Modal, Tøtta Mollstad, Sven Øverbø, Kristen Heldal og undertegnede. På vegne av GSS rettes en stor takk til denne gjengen.

Det har vært stor aktivitet i Selskabet denne våren. Ikke all aktivitet har vært av det synlige slaget. Forlagskomiteen med Peer i spissen har lagt ned et imponerende arbeid med å forberede utgivelsen *KILDEN*, og at de greide gjøre den jobben på så kort tid.

Både Ingjerd, Peer, Thor Einar og jeg har vært rundt i foreninger og lag med opplesning og kåserier. Vi blir møtt av lyttende tilhørere som viser sin interesse ved å stille spørsmål om bøkene og forfatteren.

Med boka som huske- og handleliste er det samlet inn og kjøpt gjenstander slik at Markus sitt hus fremstår i dag så å si helt etter Scotts beskrivelse med grønnmalt dør og rødt bislag, ”og tar seg ut som en rose omtrent”.

Styret og arrangementskomiteen legger i disse dager de siste detaljer og finpuss på programmet for **Gabriel Scott-dagene 2018. 1. og 2. september**. Dagene vil i år være preget av at det er jubileumsår for *KILDEN*. Vi håper mange vil være med oss til Brekkestø lørdag 1. sept. for å markere dette jubileet. Scott har sett for seg at fiskeren Markus holdt hus og drev sitt fiske herfra.

Olav-Trygve Tønnessen som er oppvokst i Brekkestø vil ta oss med på en rundtur og fortelle om havna. Deretter drar vi til Justøy kapell der vi samles til en festaften. Kan hende det var her Markus gikk for å takke Gud for hummeren. Lokalet er på ingen måte lik det bedehuset Markus beskriver. En stor takk til kapellstyret som lar oss få leie disse fine lokalene. Dere vil finne et detaljert program for dagene annet sted i avisen.

Søndag 2. sept. kl. 11:00 arrangerer Kristiansand Frikirke formiddagsgudstjeneste der *KILDEN* og Scotts dikt preger innholdet. Organist og musiker Jon Kleveland har tonesatt flere av Gabriel Scotts dikt. Flere av disse sangene vil han fremføre her. Anne B. Øvensen vil holde prekenen. Denne gudstjenesten vil i likhet med **kveldsgudstjenesten i Høvåg Kirke kl. 19:00** være preget av at boka *KILDEN* er 100 år. Prest og taler i Høvåg Kirke er Kathrine Tallaksen Skjerdal. Vi får musikk innslag ved Erlend Gunstveit og Kirsti P. Haugen, samt opplesning. Vi håper mange av dere har lyst og anledning til å komme til arrangementene, markere at det er 100 år siden Gabriel Scott gav ut *KILDEN*, og at Gabriel Scott Selskabet har gitt boka ut på nytt, en jubileumsutgave.

Dagene avsluttes med bekransning av Scott-varden utenfor kirken.

Beste hilsen
Anders Bjørnholmen
Selskabets leder

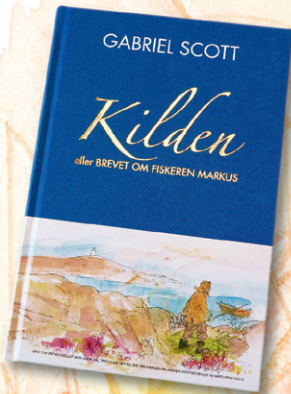
OPPFORDRING!

For rask kommunikasjon med Selskabets 452 medlemmer om nye arrangementer m.v., mail da inn din e-postadresse til Harde Johannessen, hardej@hotmail.com

GABRIEL SCOTT

DAGENE 2018

«KILDEN» — 100 år og full av liv!

LØRDAG 1. SEPTEMBER

17:00 Med KILDEN til Brekkestø
Guidet tur med **OLAF-TRYGVE TØNNESEN**
Fremmøte på brygga i Brekkestø

18:30 FESTAFTEN i Justøy kapell

JO VAN DER EYNDEN kåserer
PÅ TVERS synger
EARLING NIKOLAISEN spiller klassisk klaver
INGJERD MODAL leser
PEER R. HAUGEN informerer om ny KILDENutgave
BOKSALG og **ENKEL BEVERTNING**
Billett ved døra **KR 200**
Parkering på anvist plass.

SØNDAG 2. SEPTEMBER

19:00 Kveldsgudstj. i Høvåg kirke
Prest og taler **KATHRINE TALLAKSEN SKJERDAL**
Sang og musikk ved **ERLEND GUNSTVEIT** og
KIRSTI P. HAUGEN
SIGNE BJØRNHOLMEN leser
Gave til Gabriel Scott Selskabet kan gis ved utgangen
Bekrænsning av Scott-varden etter gudstjenesten

**GABRIEL SCOTT
SELSKABET**

«Hele Gabriel Scotts forfatterskap i nyutgivelser!»

“Kilden” fyller 100 år 1918-2018

Siden vi skrev om Kilden-utgivelsen i forrige nummer, har det hendt en hel del. På grunn av den korte tiden vi hadde på oss, måtte vi kaste oss rundt for å skaffe både illustrasjoner og penger til utgivelsen. Veien måtte bli til mens vi gikk. Støtteaksjonen skaffet oss verdifulle kroner til prosjektet, i tillegg til at kommunene Arendal, Grimstad og Kristiansand, samt Aust-Agder fylke, bevilget penger til utgivelsen. Det gjorde at vi hadde finansieringen på plass allerede før boken var trykket. Underveis skjedde det også at vi i tide lyktes å skaffe en illustratør som tok jobben med å lage illustrasjoner til alle bokens nitten kapitler, samt forsiden. Arvid Bergstøl fra Kristiansand (82) tente på oppgaven, og i god tid før fristen hadde han ferdig herlige akvareller/tegninger som kler boken helt fantastisk. Arvids arbeid gjorde at vi fikk akkurat den boken vi hadde drømt om, med originale nylagede illustrasjoner i farger. Vi er ham evig takknemlig for vel utført arbeid. Han har gitt Selskabet eiendomsretten til bildene, slik at vi kan bruke dem i andre sammenhenger. Allerede finnes fire av motivene på kaffekrus og takkekort.

Strektegningene til Albert Jærn fra 1924-utgaven, som vi hadde planer om å bruke, kommer vi tilbake til på et seinere tidspunkt, når vi får anledning til å lage en paperback-utgave. Elisabeth Jærn, som representerer arvingene, har vært et svært hyggelig bekjentskap, og vi gleder oss til den dagen vi kan ta fatt på en slik utgave. Men enn så lenge skal praktboken få råde grunnen alene.

I tillegg til Bergstøls akvareller har jubileumsutgaven fått tre dobbeltoppslag både foran og bak i boken, med foto fra det nylagede «Markus-rommet» ved Lillesand by- og sjøfartsmuseum (innenfor museumsbutikken). Rommet er innredet slik Scott beskriver Markus' stue oppe i Kloven. Forhåpentligvis vil disse fotoene være med å lede leseren inn i fortellingen om Markus og hverdagslivet hans.

Biskop Per Arne Dahl fikk også sitt forord ferdig i tide. Det er en stor glede å ha ham også med på laget. Han er en ihuga Scott-venn og har bidratt under Scott-dagene ved flere anledninger. Arne Henriksen, vår egen «Scott-professor», har forfattet et tillegg hvor han forklarer en del ord og uttrykk fra boken. Det er ment som en hjelp for yngre lesere, men vil også være interessant lesning for de mer tilårskomne, og stoff til mang en Scott-quiz.

Boken ble lansert med et eget arrangement på Lillesand by- og sjøfartsmuseum, som samlet godt med folk, selv om all avispresse glimret med sitt fravær. Jon Kleveland sto for musikalske Scott-innslag, og nyvalgt leder av Ibsen-Hamsun-dagene i Grimstad, Torborg Igland leverte et poengtert kåseri hvor hun plasserte Kilden og fortellingen om Markus der hvor den hører hjemme; blant det aller beste som finnes i en bokhandel.

Så venter vi spent på tall fra salget. Igland-garasjen AS i Grimstad tok et kraftig hint, og kjøpte sporenstreks 50 bøker. Hurra for dem! Vi håper flere bedrifter på samme måte får øynene opp for at her har de en flott gaveidé som vil kunne gi varig glede for kunder og ansatte. Etter at flasken er tom og blomsten visnet, vil Markus være der lenge, lenge.

**GABRIEL SCOTT
SELSKABET**

Peer Rødal Haugen forlagssjef

Solsik og Georgine

Fra Dikt i samling bind 1

Fru Solsik staar i græsset og glaner
- hun ligner aldeles en indianer.
Da kommer den skjønne fru Georgine
og viser solsikken barna sine,
den mindste kan endnu ikke gaa.
«Aanei, aanei for nogen vakre smaa!
Med dem kan man pynte selv kongens have,
saa deilige barn er en sjelden gave.»
De smaa staar undselig og hører paa,
slig ros er de ikke vant til at faa.
«Ja - allesammen er rigtig søde,
men jeg liker især den lille røde,

vil De sælge ham til mig? De klarer Dem nok
med resten af Deres store flok.»
Fru Georgine føler sig helt beklemt
og svarer alvorlig og meget bestemt:
« Undskyld mig, frue, men tro mine ord,
barnene trives kun hjemme hos mor.»
«Saa farvel, bedste fru Georgine»
siger fru Solsik med venlig mine,
«jeg maa nok desværre et andet steds hen,
men jeg haaber, jeg ser eder snart igjen!»

God Scottvenn gått bort

Av Thor Einar og Kirsten Hanisch

Birger Bøksle var medlem av Gabriel Scott Selskabet i mange år. Selv i høy alder var han med oss på Scottdagene. Han var påvirket av Gabriel Scott i sin undring over skaperverket og i hvorfor vi er til, og for nødvendigheten av å ta vare på naturen og artsmangfoldet.

Birger Torgaard Bøksle 1920-2017

Vår gode venn og nabo Birger Bøksle ble bisatt fra Oddernes kapell 1. desember, to uker før han ville ha fylt 97 år. Hans levebrød var å være postmester på Lund Postkontor, «en syngende postsjef», hans pasjoner var sangen, malerkunsten og kjærligheten til kona Eva, personalsjef ved Hovedpostkontoret. Da hun gikk bort i 2004, var savnet svært for Birger å bære. Hans store trøst var sønnene Eivind, NRK-mannen og operasangeren, Ivar, Sørlandstrubaduren og UiA-lectoren, og datteren Marianne, rektor, Lyngdal kulturskole. Dette var en familie, med Birger som midtpunkt, som forsto å ha store kulturelle opplevelser sammen og rett og slett å feire Sørlandet og ha det gøy.

Derfor var verken avskjeden i kapellet eller minnestunden etterpå så trist. Birger hadde talent for undring over skaperverket og verdensrommet og var opptatt av «hva skal vi gjøre etterpå, i all evighet, kanskje jeg kan male, kanskje det er godt lys der? Hva skal jeg ønske meg; «Jeg ønsker bare at båden kom snart». Fra hans håndskrevne diktsamling «Dikte» leste Marianne: «Ikke gråt jenta mi- jeg døde jo bare, du vet jo at jeg lever - i deg». Mer, mye mer om Birger skal vi få vite og glede oss over når barnebarnet Camilla utgir boken sin: «Det er vakrest når det skumrer» om han i 2018, inspirert av Per Lagerkvist og Birgers erindringer. «Skynd deg Camilla, jeg vil lese den før jeg dør, ellers får du ettersende den!» På samme vis ønsket han så sterkt å oppleve åpningen av Kilden Teater og Konserthus, og også byens like spektakulære Kunstsilo, og barnebarnet Helenes store julekonsert 12/12 i Domkirken.

Birger Bøksle ved Sjøvarden, midt blant andre kjente entusiastiske Scottister

Selv hadde han jo hatt suksess med separatutstillingen sin i Kristiansand. Birger sa - Kjell (Nupen) betydde forskrekkelig mye for meg og også for William (Mønnich). Vi tre hadde et malerfellesskap».

Birgers minnestund bar preg av at «vennen Birger ikke har vandret uten spor», (Uthavn Teaters Knut Walle). Og, «Birger hadde ord og blick, lun humor og glimt i øyet. Musikk, film og teater ga hans sjel næring. Han var et av de mest levende mennesker jeg har møtt. Alt i gymnastiden var han en glimrende skuespiller i Idun Teater. (Skuespilleren Knut Østrådal).

Eivind sang Siste Reis (Sing Sailor Ho), Ivar spilte La Mere på trekkspill. Det sto så godt til familiens opplevelser fra Ågerøya og Ny Hellesund. Marianne sa: - For oss var sjøen familieliv og sommeropplevelser med båten vår «Ternen». For vårt familieopphav noen år tilbake var det levebrød og fullt alvor med uvær og forlis og stort ansvar for mannskap og last. Dyktige folk var de, som utdannet sjøfolk og seilte egen skute. I familiesamvær kom historiene fram, den yngre generasjonen lyttet og inntrykkene etter langfart og tøffe tak til sjøs var fascinerende. Å du hentane tid!»

Sommervise

Fra Dikt i samling bind 1

Der staar en duft af tang og sjø
indover fjord og vig og land,
og tusen spæde blomsterblus
staar ud i broget brand.
Fra fjeld til fjeld - fra tind til tind
har solen spændt sit silkespind.
Men yderst ud i fjæren
blandt vaade skjæl og glatte sten
der spanker kjelden vigtig om
paa høie, røde ben!

Nu steiler sjøen yr og hvid
i foss omkring de sorte skjær:
der blinker sølv - der sprøiter guld
og fyger skum som fjær ...
Og mellem seil og raa og mast
gaar solgangsvinden kast i kast,
og hvide maager svinger ...
Langt ude slaar en nise hjul,
det blinker i dens krumme ryg,
som var den messing-gul!

Bjørn Hemmer om Gabriel Scott II

Av Kirsten og Thor Einar Hanisch

I en serie på tre artikler har vi gledet av å presentere UiAs unike litteraturvitere, professor Bjørn Hemmers refleksjoner om Gabriel Scott og hans forfatterskap for Treskopostens lesere. Kilden for alle er hans betydelige bidrag om Scott i “Agder, Bygd og by i Norge, Gyldendal 1977”, som vi trekker på med forfatterens tillatelse. Første artikkel sto i februarnummeret 2018.

Ifølge Bjørn Hemmer spenner Gabriel Scotts forfatterskap over et større register enn noen annens i Den sørlandske dikterskole. Han er nyromantiker og nyrealist, hjemstavnsdikter og barnebokforfatter, lyriker, dramatiker og episk folkelivsskildrer, folkelig humorist og religiøs mystiker. Men først og fremst er han den som har sin diktning røtter dypest og mest varig i Sørlandets jord.

I denne sommerens sekvens er Bjørn Hemmer i særlig grad opptatt av prosessen: Gabriel Scotts utvikling som dikter. Hemmer karakteriserer hans første forfatterperiode som nokså blek og iallfall tilsynelatende uten noe dypere personlig livsinnhold. Også hans første forsøk på å utnytte sørlandsk stoff, er preget av utvendighet og distance. Han er i sine “læreår”.

Bare på ett område står han allerede tidlig nær sitt eget miljø: I barnebøkene. Det er spesielt tydelig i “Trip. Trap. Træsko” (1902), som nettopp bygger på erindringer og det selvopplevde i barndommen i Høvåg. Flere litteraturhistorikere har pekt på at Scotts barnebøker er langt mer realistiske enn de bøkene han ellers skrev i samme periode. Sonja Hagemann sier for øvrig at “Trip. Trap. Træsko” er den boken som tydeligst markerer et skille i den norske barnlitteraturen, med sin realisme og sin muntre og lette tone. Også i bøkene om Hollænder-Jonas går Scott tilbake til det sørlandske miljø. Jonas har et nært, konkret forhold til naturen og til fiskerens liv på kysten, - Scotts barnebøker rager høyt i vår litteraturhistorie og i mange barnegenerasjoners bevissthet. Men forfatteren karakteriserte selv den perioden da han skrev dem, som sine læreår. Det kan være riktig nok når det gjelder hans bøker for voksne. Barnebøkene hjalp ham imidlertid å finne veien hjemover – og ut av det noe diffuse nyromantiske landskapet. Men interessen for barnet og det barnlige sinn lever videre i Scotts forfatterskap lang utover den tiden da han avslutter sin diktning for barn. Det er en av de ubrudte linjer i hans forfatterskap, og en av de tydeligste.

Samtidig med at Scott slutter å skrive for barn, legger han også for alvor nyromantikken bak seg. Og han går inn i sin beste periode som dikter.

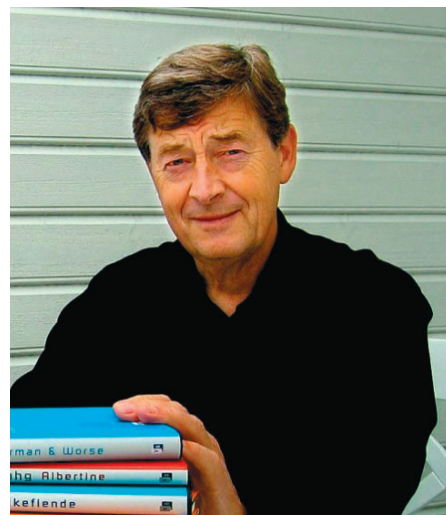
I trilogien “En drøm om en drøm” har Scott skildret en dikters utvikling, og Finn Eggens vei minner påfallende om Scotts egen. Finn Eggen kjemper lenge for å gi sin diktning et personlig stempel, gjør den til resultat av et møysommelig innvunnet livssyn. Alt det han skaper, er foreløpig preget av tomhet, “en utvendig kunst”, tenker han selv, “farget av stemning og lyrisk følelse” (“Sommeren”). Etter hvert merker han likevel at han modnes som kunstner, og det skjer gjennom en inderliggjørelse av forholdet til barndommens rike:

“Barndomsegnen var i ferd med å bli den sinnets dype og varme gromuld, det evig sprudlende og uuttømmelige oppkomme, som er menneskets og kunstnerens største rigdom.” (“Sommeren”).

I Scotts eget forfatterskap kan man nok finne vise varsler om at han er på vei hjemover allerede i sine “læreår”. Barnebøkene er nevnt og “Jagtjournalen. En bog om havet, kysten og skogene” (1901) vitner om at han har fått øynene opp for det enkle daglige liv, både ved kysten og inne på heiene, Og han har begynt å få innblikk i naturens skjulte sider, dens hemmelige budskap. Det er ellers mye som minner om Thomas Krag i denne boken.

- I diktsamlingen “Sverdlijer” fra 1912 finnes et dikt som tyder på at forfatteren er kommet hjemstavn enda nærmere. Det er sangen om “Agder” – eller “Vestland” som den først het – en slags parallell til Vilhelm Krag’s “O, Sørland, du min moderjord”.

Men det er ellers først i 1915 Gabriel Scott for alvor er kommet tilbake til sitt Sørland, med dets tradisjoner og landskap. Og det er nettopp Høvåg han vender tilbake til dette året med “Jernbyrden”. Denne romanen og fortsettelsen “Enok Rubens levnedsløp” (1917) danner den “Saga om Fædrelandssind” som Scott lar kirketjener Martin Eidjord i Høvåg fortelle. Handlingen begynner i 1768, den dagen Jan Vibe første gang viser seg i sognet med grunnstenen fra slektsgården på en kjerre. Jan er en kjempe og en nyrødningsmann, i vår litteraturhistorie en forløper for Hamsums Isak Sellanraa. Jans barske vesen er nå helst av ytre art, for han er en av de mange Scott-skikkelser som møter verdens ondskap med den naives forsvarsløse god-

Bjørn Hemmer

Gabriel Scott

troenhet. Men han har styrke til å bære ondskap og motgang. Gradvis vinner han da også sine nye sambygdingers respect: “Gaa til Jan Vibe ... han sier ikke nei!” – er folks råd til den som er i nød. Og selv om Jan mange ganger får friste harde vilkår – “jernbyrden” – så viser han hver gang at han er av det rette slaget, at han har fedrelandssinnet som ikke setter sitt eget først, men hensynet til fellesskapet. Nestekjærlighet er den dyd som kirketjeneren – og Scott – prediker i denne romanen. Det episke høydepunkt i verket er bygd på en historisk straffesak mot to unge søstre. Anne og Alet, i Øyestad ved Arendal. Janror den lange veien til retterstedet for å forsøke å redde de dødsdømte, og i skildringen av denne ferden er det en rekke konkrete glimt av kystlandskapet.

“Enok Rubens levnedsløp” har langt mer av en historisk kjerne. Som nevnt tidligere er det Lofthuus-opprøret Scott her lar sine personer delta i. – I begge disse bøkene er Sørlandsnaturen en viktig bakgrunn for handlingen. Men først i Scotts neste bok, “Kllden eller brevet om fiskeren Markus” (1918) blir selve naturopplevelsen et hovedmotiv. Også dette er en skildring fra Sørlandskysten, fra et sted ikke langt fra Lillesand.

Når Gabriel Scott kom til å orientere seg mot hjemstavnen, har det nok sammenheng med det som også var Finn Eggens (og dessuten Vilhelm Krag's) dikterproblem: nyromantikerens mangel på et personlig livsinnhold som kunne gi diktergjerningen virkelig og varig liv og innhold. Scott søker, som så mange av tidens forfattere, sine nye verdier i den hjemlige tradisjon, i historien og i folkets enkle liv. Hos Krag var det tydelig at denne utviklingen også hadde sin bakgrunn i en personlig krisestemning, følelsen av å ha lidd nederlag i møtet med menneskene. Også hos den unge Scott er det ensomhet og melankoli, men det virker mer som litterær mote enn hos Krag. Det ser derfor ut til at det som har betydd mest for ham, er både 90-årenes opplevelse av krise og hjemløshet – og den nye bølge av krisestemning som den første verdenskrig utløste. Krigen kan ha virket som en tilskyndelse til å se seg om etter nye verdier å tro på i en for menneskeheten nedverdiggende tid. – Store deler av “Jernbyrden” utspilles mot en bakgrunn av nød og krise, i en del av verket er det også krig utenfor landets grenser. Og “Kilden” foregår under verdenskrigen. Markus leser en sjelden gang om den i avisen.

Men ellers er “Kilden” en bok som helt igjennom ånder av fred, kanskje er det den fredeligste bok i vår litteratur. Det finnes nok savn, sykdom, nabolid, ondskap og falsk pietisme i den lille Sørlandshavnen der Markus hører hjemme. Men gjennom dette landskapet vandrer – eller ror – den enkle og nøysomme fiskeren Markus, en “sørlending” og et menneske etter dikterens sinn. En vismann i all sin enfoldighet, et barnesinn som åpner seg for naturens skjønnhet og tanken om at alt dette vakre og fullkomne må ha et opphav, en kilde. Naturopplevelsen er Markus' vei mot det usynlige bak det sannsbare, hans sinn er vendt både mot evigheten og mot øyeblikket. – I “En drøm om en drøm” finnes denne karakteristikken av dikteren Eggen, og den passer både på Markus og på Scott selv i denne fasen av hans forfatterskap: “...det var en naturfølelse i ham som likesom bar hele hans vesen og var den dype undertone i det, en mystisk preget naturtilbedelse.”

Markus opplever det slik – der han går og strever med sin lille drøm om en beskjedne hage utenfor huset: “Imens blev det sommernatt vidt omkring, det skumret i sundet, det tystnet i havnen. Fuglen forstummet ute på holmen, det timelige gikk likesom til ro. Selv tiden opphørte å være til, når Markus omsider så op ifra Jorden, møtte han selve det eviges blick. Det hadde listet sig inn på ham uten at han hadde merket noe til det, det stod og så på ham alle steder og gav akt på arbeidet hans. Det var ikke til å forstå, men enda han stod der ganske alene, var det som her var en vennlighet om ham, ja som

Gabriel Scotts sønnesøner, brødrene Helge og Arne Scott i døråpningen til Maagereiret 17. juni 2017

han stod og blev ett med noe som vilde ham usigelig godt.”

“Kilden” har noe av mytens, eventyrets og legendens preg – og det skyldes ikke bare at Markus er fisker og, som det lyder i boken, fremdeles knytter sine masker slik man gjorde det på Kristi tid og setter sine garn som disiplene gjorde i Genesaret sjø. Det er også fordi “Kilden” er bygd på drømmen om det enkle og nøysomme liv, det gode liv. Til grunn for denne drømmen ligger en forestilling om at noe vesentlig er gått tapt på utviklingens vei, noe elementært og ufordervet i menneskets liv og sinn. Markus' sinn har ikke tatt skade, heter det, derfor kan han oppleve lykken i tilværelsen. “For lykken er en sindets evne”, og “nøysomhetener lykkens vugge”. Markus lever i tilværelsens store sammenheng og er tilfreds med alt; hank an også bære fattigdom og tuberkulose, ja, han finner en Herrens mening i det også. På mange måter er “Kilden” også en forløper for det forsvar for skaperverket som Scott skulle komme til å levere noen få år senere i “Det gyldne evangelium” (1921).

“Kilden” er altså bygd på en drøm om idyllen midt i en vond verden. Romantikk? – Selvsagt er det det, virkelighetsflukt også. Men Scott har klart å lage en storlinjet prosalyrisk diktning av denne romantiske drømmen, enkel og storslått på en gang. Og med en klangbunn av stillferdig humor i flere partier. Men det er ikke bare romantikk og idyll. Scott lar romantikken balanseres av en god porsjon realisme. For Markus er ingen upraktisk naturmystiker og religiøs grubler. Han er fisker, opptatt av døgnets tusen små gjøremål. Det som gjør “Kilden” til en så spesiell bok, er kanskje nettopp forfatterens balansering av det idylliske og det strengt saklige, legende og virkelighet:

“Et menneske kommer til verden, det vandrer rundt i en ham av støv, det lever og spreller og strir en tid, det trekkes med sykdom og urett og savn. Så dør det og går i glemme og blander sitt støv stille med jordens. Markus står det kanskje på brettet, hvad for en Markus var det?”

Det er langtfra noen tilfeldighet at Scott har valgt en Sørlandsidyll som ramme for denne drømmen om det gode liv. (Stedet skal for øvrig ha Brekkestø som forbilde, et av de stedene som stod dikterens hjerte nær, og som han selv mente å ha "oppdaget".) I sin store artikkel om Sørlandet i "Norge vårt land" skildret Scott senere det han fant karakteristisk for landsdelens natur:

"Så nakent det kan se ut om vinteren, så barskt og goldt landskapet kan virke, så yppig, så vennlig er det om sommeren. Det er kommet noe innsmigrende til, noe stillferdig og ydmykt og drømmende som det er vanskelig å finne uttrykk for. Ordet idyll faller en på tungen – idyllen skal jo ikke være tidens lengsel og heller ikke falle i tidens smak, iallfall ikke etter litteraturen å dømme, men kanskje er det annerledes i virkeligheten."

I "Kilden" hadde han selv fremstilt, gjennom skildringen av Markus' liv og landskap, det som han i artikkelen har vanskelig å finne uttrykk for: det stillferdige, ydmyke – og idylliske. Menneske og miljø står i "Kilden" i det intime forhold til hverandre, slik tilfellet ofte er i hjemstavnsdiktningen.

Det er ikke verden det er noe galt med, men menneskene. Dette er gjennomgangstemaet i "Kilden". Det er en humoristisk, legendepræget beretning om St. Peters "etterprøving" av skaperverket. Han synes det er mangt som tyder på at Vårherre har gjort dårlig arbeid, og han vi bevise dette ved å dra tilbake til menneskenes verden. St. Peter får Vårherre med på en vandring nede på jorden, men gang på gang må han innrømme at roten til alt ondt ligger i mennesket selv. Det er teodicéens klassiske problemstilling: Hvorledes kan man forklare og forsvare at det finnes så mye vondt i en verden skapt av en allmektig og kjærlig Gud? – Noe nytt tilføyer Scott ikke denne debatten, men det kan være av interesse å legge merke til at forfatteren her viser seg som en like stor rasjonalist som han i andre av sine verker er naturmystiker.

Mot slutten av sin vandring har St. Peter og Vårherre opplevd menneskenes forsøk på å utrydde hverandre i krigen, og de drar deretter opp i høyden mot "en uendelig ro, bergenes stillhet, stjernenes fred". Her oppe møter de en gruppe sauegjeterere som deler sitt fattigslige måltid med de to vandrerne. Hyrdene blir stående som idealet i boken, de representerer nøysomheten og nestekjærligheten, som er menneskeslektenes eneste håp: "De sat der og var som en broderkjede, den første begyndelse (...)."

I "Stien eller Kristofer med kvisten" (1925) er Scott igjen i sauegjeterernes selskap, langt inne på de sørlandske heier. Kristofer er en ny utgave av Markus, barnet med det åpne ufordervede sinn som møter livets ondskap uten å ta skade av det. Og Kristofer

klarer å reise seg igjen, han vinner fred og lykke oppe fjellet – i nær kontakt med naturen og guddommen. Også han bærer "jernbyrd" og består prøven: "Slik huglagde Kristofer livet, enda livet knegik ham haardt."

En åndstypen som er beslektet med Markus og Kristofer er Even, hovedpersonen i "Helgenen" (1936). Men han er mer av en kristen mystiker, mindre av en naturmystiker enn sine "forgjengere". Som så ofte, bygger Scott på et visst historisk stoff i denne romanen, historien om en synsk mann som levde for lenge siden i Sør-Audnedalen. "Helgenen" viser nok en gang de karakteristiske trekk ved Scotts diktning idet boken både er en legende og en realistisk historisk roman fra det 18. århundre. Scott regnet selv denne romanen som sitt hovedverk, og den sammenfatter flere av de ledende motiver og tema i forfatterskapet. Det gjelder både forkynnelsen av nestekjærligheten, angrepet på de doktrinære prestene og troen på at barnet er det egentlig menneskelige i mennesket. Derfor gjelder det å bevare barnet i seg: "... bevare det uskadd i seg som den livgivende kilde i sinnet, midleren mellom skapningen og skaper, mellom støvet og stjernen over."

I tredje og siste bidrag til Treskoposten fra professor Bjørn Hemmer, som kommer på i februarnummeret for 2019, vil vi lese at det var realisten i Scott som reddet hans diktning om barndomslandet fra å bli bare "en drøm om en drøm". Men det må også føyes til at hans egenart som dikter er at han midt i en tid preget av kriger, industrialisering, proletarisering og skjerpede klassekontraster, vågde å bekjenne sin tro på "romantikken foraktede blå blomst", som har sin rot i menneskenes lengsel og er evig som lengselen selv ("En drøm om en drøm"). – Samtidig kan hans diktning sees som et svar på tidens krise: Han peker på medmenneskelighet og nestekjærlighet som det som kan redde verden. Selv om han er hjemstavnsdikter, hører han også hjemme i den store generasjonen av nyrealister i vårt land (Undset, Duun, Falkberget o.a.).

Vet du at

- De glade sørlandstrubadurene Ellefsen og Bendiksen sang og spilte "Tre søte Småbarn" og "Reinert med beinet" (inspirert av Gabriel Scott) under Høvåg museums- og historielags årlige basar på Sandøya i Gamle Helle-sund 21/7
- Barkefletteren var temaet Ingjerd ga til beste da Austre Moland Bygdekvinnelag besøkte Høvåg bygdekvinnelag 7/6
- Besøk med dobbeltime om "Tripp Trapp Tresko" ved Ingjerd Modal og Vibeche Grødum på Høvåg skole. Johnny Nyhus instruerte barna i kunsten å bore i fjell med handbor og feisel 30/5
- Anders Bjørnholmen kåserte om Scotts liv og forfatterskap i Startseniorgruppe på Sør Arena 24/4
- Det gjorde Anders også i Tveit Historielag 22/3
- Vibeche og Ingjerd hadde dobbeltime om "Sølvfaks" på Høvåg skole 14/2
- Det var fullsatt sal på Hotel Norge i Lillesand da Audnedal historielag hadde stort arrangement med tema "Stien", der Scott Selskabets Harde hadde regien på enestående vis 4/2
- Det var også fullsatt storsal i Oddernes Menighetshus da Ingjerd kåserte om "den lune humor i Scotts bøker" og Thor Einar om "To biskoper om Gabriel Scotts teologi" 1/2
- Ingjerd leste fra "Kilden" for 70 Arendalitter på Arendal bibliotek 30/1
- Interesserte lyrikkvenner i Lyrikkklubben i Mållaget i Kristiansand fikk hver 14. dag sin utvalgte dose Scott-lyrikk av Kirsten og Thor Einar gjennom hele vårsemesteret 2018

K&TE

Oversettelsene av *Kilden*

Av Harde Johannessen

Kilden er oversatt til syv språk og er dermed den Scott-boka som er oversatt til flest språk. For å ta de kronologisk så er det nederlandsk, ukrainsk-russisk, finsk, tysk, engelsk, svensk og tsjekkisk. Noen ganger var det Scott som tok initiativet til oversettelsen, og andre ganger Aschehoug eller utlandet.

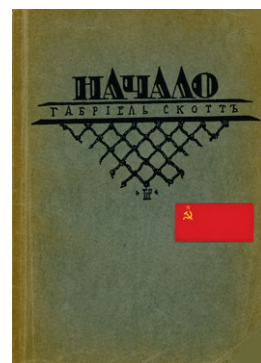
Nederlandsk

Da *Kilden* kom i 1918 ble den umiddelbart oversatt til nederlandsk, *Vissher Markus* (1919), med nytt opplag i 1939. Den ble oversatt av Martha van Vloten (1857 – 1943) som var forfatter og skribent, og som også oversatte bøker av H. C. Andersen og Brødrene Grimm. Scott håpet på å få 360 kroner for oversettelsen, etter å ha følt seg snytt da han bare fikk 100 kroner for den tyske *Sølvfaks* i 1914. *Kilden* på nederlandsk kom i ulike innbindinger. Jeg har tre ulike. Den ene er blå og som fløyel å ta på.

Ukrainsk-russisk

En ukrainsk-russisk utgave, *Načalo ili razskaz o Markuse rybakě*, kom i 1922. Den ble oversatt av minister/diplomat Constantine Goulkewitch som under den russiske revolusjon var et år i Norge fra våren 1917 til sommeren 1918, og flere måneder i 1921. Han beskrives som en sjelden personlighet som ble en personlig venn med alle han kom i berøring med. Han flyttet videre til Stockholm. Under den russiske revolusjon var mange russere i landflyktighet, blant annet til Berlin. Oversettelsen ble utgitt i Berlin på Logos forlag. Diplomat Goulkewitch oversatte flere bøker til russisk. Oversettelsen starter med en 4 siders biografi om Scott; «Scott var fra barndommen af stadig syg. Sygeligheden havde stor indflydelse paa gutten – den udviklede og styrkede hans karakter.» Det kan se ut som at det var oversetteren som tok initiativet til å oversette, for Scott skrev til Aschehoug 28/3 – 1921: «Nei, jeg har ikke truffet nogen avtale med Rusland og gaar med glæde med paa de nævnte betingelser.»

Finsk

Forlaget Otava i Finland spurte Scott i mars 1924 om å få tilsendt *Jernbyrden* og *Kilden* med tanke på oversettelse. Journalisten Ada Norna oversatte *Kilden*; *Lähde, eli, Kirje Markus kalastajasta*. Den kom ut samme året. Hun tok mastergrad i filosofi i 1923. Hun var finsk utenrikskorrespondent i Berlin fra 1923 til 1946, og hun var også korrespondent for den svenske avisen Stockholms-Tidningen. *Kilden* er den eneste boken hun har oversatt. Man skulle tro at *Kilden* appellerte til henne i og med at hun hadde mastergrad i filosofi, så det er litt underlig at hun ikke har skrevet noe forord.

Tysk

Da Adolf Miethe hadde lest *Kilden* i juni 1923 tok han umiddelbart kontakt med Aschehoug fordi han ville oversette den til tysk. «Ich habe mit ausserordentlichem Interesse in den letzrten Monaten das in Ihren Verlag erschieenene Bbüchlein von Scott *Kilden* gelesen und würde es für ganz besonders geeignet halten in deutscher Übersetzung zu erscheinen.» Samtidig fikk Scott tilbud fra en i Wien som hadde et forlag i Frankfurt som også ville gi ut *Kilden* på tysk. Scott valgte Miethe, men et år etter hadde Miethe fortsatt ikke funnet noe forlag som ville gi den ut. Først i mars 1925 skrev Scott kontrakt med Friedr. Lintz Verlag som samtidig sikret seg de tyske rettighetene til alle Scotts bøker. Han skulle få 10% av salget. I 1925 kom *Kilden* på tysk, *Die Quelle des Glücks oder Der Brief vom Fischer Markus*. I 1973 kom den med nesten samme tittel, *Die Quelle des Glücks oder Das Lied vom Fischer Markus*.

Scotts nevø Tor Gabrielsen skal ha fortalt at *Kilden* ble brukt som «kultbok» i den tyske fredelige undergrunnsbevegelsen i mellomkrigsperioden og under krigen, «Die weisse Rose», som bestod av kristne studenter som var imot Hitler. Hvis noen av Treskopostens lesere kan bekrefte dette hadde det vært interessant.

Men *Kilden* har også vært brukt av folk med motsatt politisk oppfatning. Utgaven i 1973 kom på et forlag som Scott ikke ville ha likt. På spørsmål til forlaget nylig, om de var et nazistisk forlag, lo de det bort og svarte at de var et nasjonalistisk forlag. Scott skrev i et brev i 1948: «Jeg har vanskelig for å omgå folk, som har stått i et parti, som drev jødeforfølgelse.»

Den tyske utgaven i 1925 ble oversatt i samarbeid mellom far og datter, av kjemiprofessor Adolf Miethe, som var den som oppfant fargefotografiet i 1902, og Käthe Miethe som var bibliotekar og som var flink i maskinskriving, og som bodde i Kristiania fra november 1922 til 1924 og jobbet som selger av skrivemaskiner for firmaet Knudsen & Bommen i Kirkegaten 7.

Scotts nære venn Max Tau skrev det tyske forordet (i et svevende filosofisk språk) og brakte boka til det tyske forlaget Friedr. Lintz Verlag som han samarbeidet med eller jobbet for. Det er feil, som det påstås at den tyske utgaven kom på Max Taus eget forlag, og først i 1937, og at Adolf Miethe lærte seg

tysk for å få oversatt boka. Adolf oversatte Jonas Lie lenge før 1900. *Kilden* på tysk solgte dårlig. På den tiden var det vanlig at man trykket opp så mange ark (1 ark er 16 sider) som man trodde man klarte å selge, og bandt inn bøkene etter hvert som man solgte, for å begrense utgiftene. De uinnbundne arkene ble solgt til Carl Schünemann forlag i 1930, forteller Schünemann på spørsmål. Tittelsiden på de nye utgavene ble klippet bort, og det ble limt inn en tittelside med ny layout. Det kan jeg tydelig se på mine eksemplarer.

Både Käthe og Adolf gjorde krav på å være oversetteren. I 1925-utgaven står det «Übersetzung ... von A. Miethe» og i 1929-utgaven «Übertragen von Käthe Miehte». Begge kan ha rett, for man kan hevde med rette å ha oversatt en bok uten å nevne at det har vært et samarbeid. Adolf døde brått av hjertelammelse etter en operasjon i 1927, og i 1929 bestemte Käthe seg for å ta æren for oversettelsen alene. Antagelig ble både *Kilden*, *Sven Morgendug*, *Jernbyrden* og *Stien* oversatt i samarbeid mellom far og datter. *Stien* kom ut sist av disse, i 1929, og i den forbindelse skrev Käthes venninne Elise Lund som var journalist i Trondhjems adresseavis at det var Adolf som hadde oversatt den. Elise Lund må ha vært godt informert, for Käthe og Elise hadde oversatt en bok sammen i 1923, og de har antagelig kjent hverandre siden 1920 da Elise tok journalist-utdanning i Käthes hjemby Berlin. Det er uklart hvordan arbeidsfordelingen var mellom far og datter, men Adolf kunne så vidt vi vet ikke skrive på skrivemaskin, og det tyske manuskriptet som er datert 1923 er skrevet med skrivemaskin, og befinner seg nå på Akademie der Künste i Berlin.

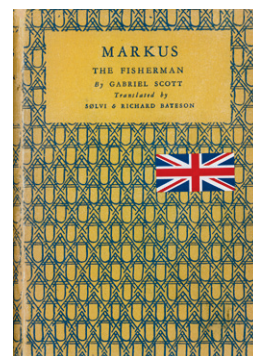
Med *Kilden* i 1925 fulgte et lite ti siders hefte «Ein Besuch bei dem Dichter» der Käthe blant annet forteller om sine besøk i Maagereiret, at hun har stått i vannet sammen med Scott og skrapet rur av båten, og at de har vært på holmetur sammen og pratet på verandaen i lyse netter. Men de snakket ikke om litteratur. I Dahls biografi står det at Adolf bodde flere somre på et gjestehus i Galtesund i nærheten av Scotts hjem.

Det er Käthe Miethe som har oversatt flest Scott-bøker. Hun stod for 7 av de 14 tyske Scott-oversettelsene, og hun har oversatt *Jernbyrden* til engelsk sammen med Winifred Katzin. Jeg har hatt et flere års samarbeid med Käthe-Miethe-forsker Friedhelm Reinhard i Tyskland, og vi har hjulpet hverandre med informasjon om de tyske oversettelsene.

Engelsk

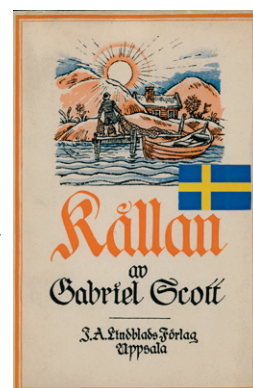
Det var Sølvi og Richard Bateson som tok initiativet til å få *Kilden* oversatt til engelsk; *Markus the fisherman*. De fant et forlag i London som ville gi den ut, og kontaktet Aschehoug og fikk kontrakt. Den kom i 1931. På smussomlaget er der en kort introduksjon til boken. Etter at de oversatte *Kilden* har de i alle fall oversatt fem andre bøker sammen, av fem forskjellige norske forfattere.

Kilden har i tillegg kommet i en ny engelsk utgave, oversatt av Scotts barnebarn Jan Scott. Da det viste seg å være vanskelig å finne en forlegger i USA ble den utgitt av Gabriel Scott Selskabet i 2009.

Svensk

Allerede vinteren 1919-1920 gjorde Aschehoug avtale med et svensk forlag om å utgi *Kilden* på svensk. Men en utgivelse skulle vente på seg. Aschehoug måtte si nei til andre forlag som kom med tilbud i 1922, 1924 og 1927. Da ble det skifte av forlag og *Kilden* kom på svensk i 1934, med Albert Jærens flotte illustrasjoner fra den norske 1924-utgaven. På bokens bakside står en omtale som avsluttes med en betraktning rundt sørlandsdialekten: «Bokens språk är i det norska originalet mycket åskådligt och uttrycksfullt. För många norske läsare torde dock tyvärr mycket av innehållet gå förlorat genom att språket innehåller en del element från en norsk kustdialekt, som ej vem som helst känner till. Denna olägenhet bortfaller i den svenska översättningen, vid vars utarbetande för övrigt författaren själv beredvilligt lämnat översättaren nödiga ord- och sakförklaringar.» Den ble oversatt av K. Josef Torius.

I 1980 kom en ny utgave, nå oversatt av Cilla Johnson, og med et etterord av den norske forleggeren og oversetteren Aase Gjerdrum, som da hun var 8 år leide Gabriel Scott i hånda da han viste henne rundt ved barndomshjemmet sitt i Høvåg. Hun brevvexlet siden både med Gabriel Scott og hans katt Markussen. Hun var i 25 år ansvarlig for oversatt litteratur ved Cappelen forlag.

Tsjekkisk

Det siste språket *Kilden* har kommet på er tsjekkisk; *Pramen neboli Psaní o rybáři Markusovi* (1941). Den er oversatt av Jiri Sedivy og utgitt i Praha. På innsiden av omslaget står det en kort introduksjon til boken.

Gabriel Scott

- det var en gang

Bildet viser Gabriel Scott ombord i Flødevigens gamle forskningsfartøy "Ossian Sars". Det er tatt i november 1924 og viser dikteren på vei hjem fra Flekkefjord etter et av hans mange besøk i vestfylket. Bildet er en kjær skatt for oss. Vi kjøpte det på auksjon, for prisantydningen kr 200, under Gabriel Scott dagene 5-7. september 1997 i Brekkestø. Et godt minne fra det det første Scott-arrangementet vi var med på, og vel det første store ever.

Kirsten og Thor Einar

Bilder av Gabriel Scott fra Filmavisen for 1947

Tatt fra programmet "Nidelva rundt" "Ront elva" som i hele sommer går på TV Agder.

Kommentator Ulrik Kirkedam forteller bl.a. om aktiviteter i Maagereiret, spesielt om pistolskyting inne, og om 10 dager gammelt brød levert av viserguttene fra Skilsø bakeri.

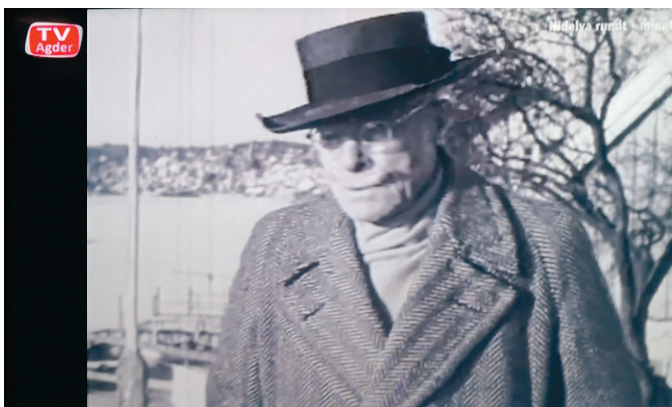
Ulrik Kirkedam

Gabriel Scott i arbeid ved skrivebordet

Gabriel Scott med Herr Markussen

Gabriel Scott utenfor Maagereiret

Gabriel Scott sammen med sin tredje kone Birgit

Gabriel Scott - stadig i vinden

29. juli

Ingjerd leste opp om å fiske makrell fra praktutgaven av *Kilden* for mange entusiastiske fremmøtte på Olsokarrangementet i Kirkekilen i Høvåg

Ingjerd leste som vanlig med stor innlevelse, men da hun var ferdig oppdaget hun til sin forbauselse:

»Guri! - æ glømte jo å ta på me brellane».

Et bevis på at praktutgaven er god å lese fra!

Søndag 2. sept. kl.11:00

Arrangerer Kristiansand Frikirke formiddagsgudstjeneste der *KILDEN* og Scotts dikt preger innholdet.

Organist og musiker Jon Kleveland har tonesatt flere av Gabriel Scotts dikt.

Flere av disse sangene vil Siv Justnes og han fremføre.

Anne B. Øvensen vil holde prekenen. Gudstjenesten vil være preget av at boka *KILDEN* er 100 år.

Boksalg etter gudstjenesten.

Foredrag med John Lundstøl

Tittel: Fiskeren Markus i lokal historisk og filosofisk perspektiv.

Sørlandets fremste dikter og forfatter Gabriel Scott. Bl.a av *Kilden* eller brevet om fiskeren Markus. Denne boken ble utgitt i 1918. Gabriel Scotts Selskabet har utgitt en praktutgave av denne boka for å markere 100 års jubileet.

Lundstøl vil ta utgangspunkt i dette 100 års jubileet for å spørre hva som er kjernen i denne boka, og se på hvilken aktualitet den kan ha i dag.

13. november 2018 kl. 19.30

Sted : No9 kaffe & platebar,
Teaterplassen 3 Arendal.

Arrangør:

Folkeakademiet AKA - Agenda Kultur Arendal

Inngang: Kr. 100,-

Scott bodde gratis mot å undervise barn

Av Harde Johannessen

Gabriel Scott har bodd flere steder i Brekkestø. Han hadde ikke alltid råd til å betale for seg, så han bodde i lang tid gratis hos Theodora (Dora) og Abraham Hansen mot at han lærte barna å lese og skrive. Det var høyst sannsynlig i 1902.

Jeg henter Caro (Caroline Marie Olsen) (90) på Lund i Kristiansand. Det viser seg at hun er tante til min forlover. Vi kjører til Brekkestø 19 hvor vi er invitert av Ingrid Stephensen. Huset har vært landhandel og gjestgiveri som flere andre steder i Brekkestø. Ingrid bruker den ene halvparten som sommerhus, og den andre er helårsbolig for niesens familie. Vi stiger inn i gangen.

- Det er så spesielt for meg å være her at jeg kan ikke få sagt det, sier Caro. Det var min morfar Abraham Hansen som bygde huset i 1870. Han og min bestemor Theodora (Dora) solgte det i 1928, samme året som jeg er født, til familien til Ingrid. Jeg var i Brekkestø som ung, men jeg har aldri vært inne i huset her før, bortsett fra en gang tidligere i sommer, men da var jeg så overveldet at jeg ikke klarte å sortere inntrykkene.

- I og med at mor drev butikken her blir det også spesielt for meg. Her var det et stort bryllup for mine foreldre i 1927. Langbordet gikk fra stua til venstre, og gjennom ganga her, og inn i stua til høyre. Kanskje laget foreldrene et så stort bryllup fordi de hadde følt seg snytt for bryllupet til den eldste dattera Therese som hadde rømt til Haugesund og bosatt seg der.

Ingrid ringer til Marie Kürstein i Holmestand, som har tipset om denne saken, og som er barnebarn til Therese. Ingrid setter mobilen på høyttaler så alle kan høre.

- Gabriel Scott bodde veldig lenge hos Dora og Abraham, forteller Marie. Han hadde skrevet brev og spurt om han kunne få bo gratis mot å lære barna å lese og skrive. Og det fikk han. Det har min mor fortalt, og også tante Erna. Vi har lett etter Scotts brev uten å finne det.

- Mor fortalte at Gabriel Scott hadde sagt til bestemor at hadde det ikke vært for henne så hadde han sultet i hjel, sier Caro. Vi hørte til menigheten Samfundet som hadde egen lærer, så da må Gabriel Scott ha vært i tillegg. En gang hadde Gabriel Scott vært med

båten til Lillesand. Da han kom hjem sa han til bestemor – «Dora, jeg traff min gode venn sagfører et eller annet. Han ville ikke hilse på meg i dag fordi jeg gikk i tresko.» Så han gikk ikke alltid så fint kledd som vi hører om. Min bestemor kjente godt Gabriel Scotts mor Caroline Schytte Jensen, for hun bodde også i Brekkestø noen ganger. Min mor sa at hun var en «dame». Med det mente hun ikke fin og adelig, men at hun oppførte seg skikkelig og aldri sa noe stygt om folk.

- Opprinnelig var det et stort soverom oppe i denne møneenden mot sør og en liten alkove på hver side, forteller Ingrid. Det må ha vært en av disse alkovene Scott har bodd i. Da mine foreldre overtok huset i 1928 slo de ut veggene og laget det til to rom. I denne delen av huset var det butikk i første etasje, og i andre delen var det kjøkken og spisesal.

- Min mormor overtok som bestyrer i butikken som Hanne Redtz drev i huset hvor det er butikk i dag, forteller Caro, men hun bodde ikke der. Hun bodde i huset som Karsten Orginius senere bodde i og drev gjestgiveri i. (Ifølge Ellen Govertsen sitt Brekkestø-hefte leide Carsten Orginius ut til Gabriel Scott i 1901.) Da morfar bygget dette huset i 1870 flyttet mormor butikken opp hit. Hun hadde hjelp i huset, for hun likte best å stå i butikken og prate med folk. Hun fulgte med da familien i 1928 flyttet til Marviksveien 13b i Kristiansand og fortsatte kolonialbutikken der. Mor sa at Scott brukte bestemor som modell i en av bøkene sine. Jeg har lyst å finne ut hvor. Så nå er det å kaste seg over Scotts bøker for å finne mormor, sier 90-åringen.

Maries søster Anne Grete forteller meg senere at Scotts mor innbød Therese (hun som rømte til Haugesund) til å bli med på en utstilling i Kristiania, for å være snill med henne. Denne historien får vi bekreftet i et brev Scotts mor skriver 4/4 – 1914 til søsknene Sigrid og Jens Knutsen, som drev gjestgiveri ved brygga i Brekkestø. (Brevet tilhører nå Beate Topfer som

Marie Theodora (Dora) og Abraham Hansen med barna som Scott underviste; Hans Adolf f 1887, Therese f 1888, Torgina f 1890 og Petter f 1892. (Erling f 1894 var ikke født ennå)

Brekkestø 19 litt før 1928. Det kom tak over trappa rundt 1929.

Ingrid Stephensen og Caroline Marie Olsen (Caro) i Brekkestø 19.

eier Hotell Norge i Lillesand, og som arvet 40 Scott-brev av sin oldemor som var søster til Sigrid og Jens.) Utstillingen er den store jubileumsutstillingen i Frognerparken sommeren 1914 ifm grunnlovsjubileet. I brevet står det øverst på side fire:

«Vil De hilse Therese fra mig, og spørge, om hun ikke kommer herind til utstillingen, saa kunde vi reise nedover sammen. Jeg skulde nok skaffe hende en liten soveplass og litt at leve av, jeg bor ikke langt fra utstillingen. Skal senere skrive til hende selv, at hun maa komme herind, burde komme til 17. mai.» På wikipedia står det at utstillingen hadde 30 000 besøkende på 17. mai og 120 000 den siste dagen.

Av den store mengden brev Scott skriver til Aschehoug skriver han stedet brevet er sendt fra, i alle fall de først årene. Utfra brevene ser det ut til at han i 1901 kommer til Brekkestø på sommeren, senest 7/8 og blir til minst 28/10. Det kan være da han bor hos Carsten Orginius. Og så kommer han antagelig tilbake rundt 23/1 – 1902 da han skriver «Nu sidder jeg atter vel fortøyet i Brekkestø», og blir her et års tid, til en gang mellom desember 1902 og mars 1903. Scott er lenge i Brekkestø også i 1905 og i 1914, men jeg tror det må være i 1902 han lærer barna å lese og skrive, for da er de fra 8 til 15 år gamle. I 1914 har Scott dessuten med seg sine tre sønner, og moren bor også der da. Moren skriver da at hun vil leie «Det værelse Scott hadde med alkoven hos Hansens», så Scott bor ikke hos Dora og Abraham Hansen i 1914.

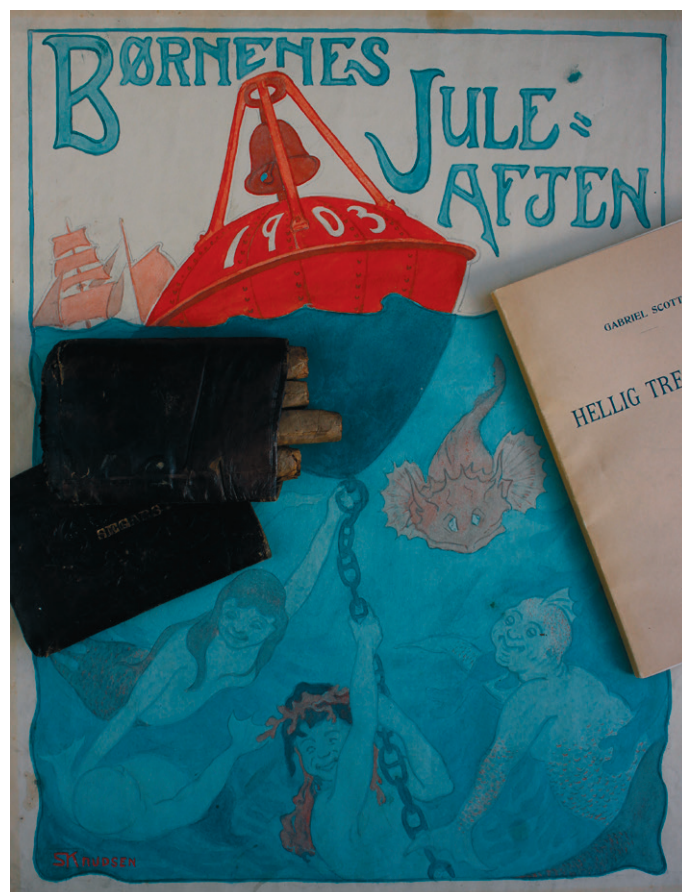
Jeg tror heller ikke undervisningen skjedde tidligere enn 1901, for jeg har ikke sett bekræftelse på at Scott er i Brekkestø før i 1900. Mye tyder på at det er da Scott «oppdager Brekkestø», noe Scott ifølge Arne Beislands biografi vil ha æren for. Beisland skriver også at Scott alltid må til Sørlandet om sommeren, og at han flere somre bor i et lite, koselig bryggerhus i Brekkestø, og at da Brekkestø senere blir et turiststed venter Scott med å dra til Brekkestø til etter-sommeren eller høsten.

I 1900 gir Scott ut novellesamlingen *Hellig tre konger* med novellen «Himmeluret» som i 1905 kommer som skuespill. Den har handling fra Brekkestø, så senest sommeren 1900 må Scott ha vært i Brekkestø. I et av de andre Scott-brevene Beate har arvet, et fra 22/2 – 1948 skriver Scott til Sigrid (og Jens) Knutsen:

Tenk at Jens er så kjæk og åndsfrisk endnu! Det er godt gjort. Jeg husker han fortalte meg om sin hjertefeil det året jeg bodde i bryggerhuset (1900?) og la til, at han ikke ventet å leve 10 år til, nu er det gått 48 år siden da – det må visst være sundt å ha hjertefeil.

Scott har en artikkel om Brekkestø «Fra Justøen» i Folkebladet i 24/11 - 1901. At Scott ikke skriver om Brekkestø før kan muligens tyde på at han ikke har kjent til eller «oppdaget» Brekkestø før. Scott skriver ikke «Brekkestø» men «en fiskerhavn» når han skriver til Aschehoug i august 1901, så det høres ut som det er første gang han omtaler Brekkestø for Aschehoug. Våren 1901 skriver Scott til Jens Knutsen i Brekkestø: «De fik vel den tobakspung, jeg sendte før jul?», så Scott har kjent Jens Knutsen i 1900. Det er altså svært sannsynlig at det er i 1902 Scott lærer barna å lese og skrive.

At Scott er opptatt av bokstavinnlæringen ser vi i *Lillehavns mysterier 2* (1900) der han gir bokstavene navn, slik at A heter «Admiral Kabeltaug», B «Baadsmann dolfin», osv, og i *Skipper Terkelsens levnedsløp* (1935) ser en A ut som en sagekrakk og B som ei smørkringle. I *Helgenen* (1936) står det om læreren som lar de flinkeste elevene være hjelpe-lærer fordi barn lærer barn best, fordi de har det samme språket og fordi de ikke gjør forklaringen for omstendelig.

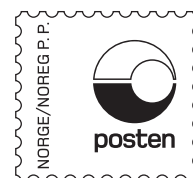

Den originale akvarellen av Sverrer Knudsen som ble brukt som forsidebilde på «Børnenes juleaften» 1903. Oppå ligger tobakspungen som antagelig er den Scott gav til Jens Knutsen jula 1900, for den ligger blant Scott-brevene Beate har arvet. Hellig tre konger kom i 1900.

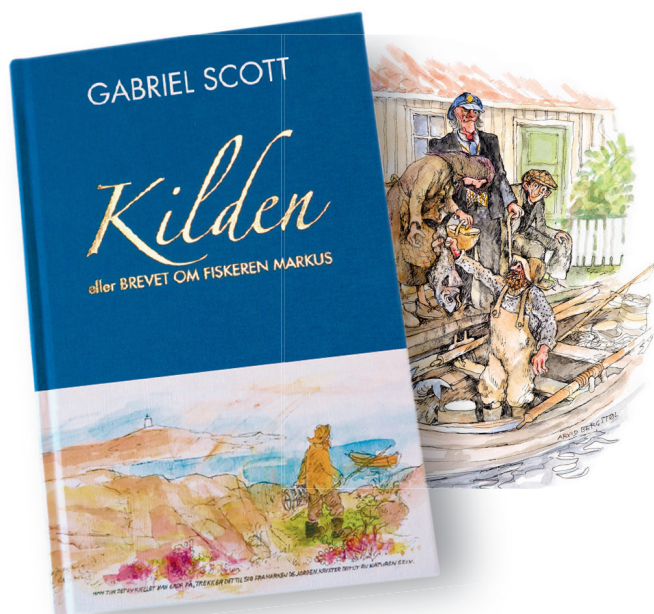
Selv om Scott er fattig i 1901 og 1902 skriver han 7/8 – 1901 at han «lever meget lykkelig» og takker forlaget for pengene han fikk i forskudd i vår fordi «jeg har aldrig været saa forlegen nogen sinde». 3/5 skriver han: «her er saa daarlige tider som mulig», så pengene er trolig utløsende til at han gifter seg med Ellen F. Johannsen «Skjønne Ellen» 17/5. Lykken gjør vel at Scott som kanskje eneste gang sier at det ikke er så nøye med hvor mye han får betalt for en bok. Om *Jagtjournalen* (1901) skriver han uten å ha snakket om en sum: «Saa vil jeg kortelig gjøre opmerksom på, at jeg er fuldkommen tilfreds med, hvad De vil give mig for bogen.»

25/9 – 1901 skriver Scott at maleren Sverrer Knudsen for tiden også bor i Brekkestø. Han er Scotts forlover ved første ekteskap, og han illustrerer Scotts bok *Jagtjournalen*. Fra og med julen 1901 er Scott redaktør for bladet «Børnenes Juleaften». 1/5 – 1902 kommer Scotts første barn Erik Waldemar til verden. I 1902 jobber Scott med å oversette den fantastiske vakre barneboken *Blomster-Eventyr* (1903) og får en avtale med selveste Bjørnstjerne Bjørnson om å skrive forordet. Scott skriver 17/8 – 1902: «Min varmeste tak for forordet til *Blomster-Eventyr*! Og en varm hilsen fra min hustru og mig selv! Vi har en bitte-liten gut paa tre maaneder, Erik, han kan nok ikke sende Bjørnson nogen hilsen endnu, men engang gjør han det nok, for han skal bli lige saa glad i Bjørnson som hans far.» Så selv om Scott var fattig i 1901 og 1902 skjedde det så mye positivt i denne tiden, og han var nygift og lykkelig. Så han har nok levd på luft og kjærlighet. *Kilden* sier også at man kan være fattig og lykkelig.

Retur:
GSS v/ Harde Johannessen
Hæstad
4770 Høvåg

BØKER AV GABRIEL SCOTT

Arrangementene under årets Gabriel Scott-dager blir sterkt preget av «Kilden, eller brevet om fiskeren Markus», som er 100 år i år. I anledning jubiléet har Gabriel Scott Selskabet gitt ut en illustrert og innbundet utgave.

Jubileumsutgaven er illustrert av Arvid Bergstøl, som har laget herlige akvareller til alle kapitlene.

**Boka er i salg for kr 369,-
(medlemmer 260,-)**

Men Gabriel Scott skrev 60 bøker.
**Gabriel Scott Selskabet er i gang med
Å UTGI HELE FORFATTERSKAPET PÅ NYTT!**

GABRIEL SCOTT SELSKABET HAR DISSE TITLENE PÅ LAGER:

Aftenrøde (hft.)	99,- (70,-)
Agdesiden	195,- (135,-)
Alkejegeren	200,- (140,-)
Barkefletteren	200,- (140,-)
Blaaskjæl	200,- (140,-)
Broder Lystig (hft.)	149,- (105,-)
Camilla Dyring (hft.)	149,- (105,-)
De vergeløse (hft.)	149,- (105,-)
De tre lindetrær (hft.)	149,- (105,-)
Den hvite hest (hft.)	149,- (105,-)
Det gyldne evangelium (hft.)	149,- (105,-)
Det spøker	200,- (140,-)
Dikt i samling bind 1	169,- (120,-)
Dikt i samling bind 2	169,- (120,-)
En drøm om en drøm – Våren	149,- (105,-)
En drøm om en drøm – Sommeren	149,- (105,-)
En drøm om en drøm – Høsten	149,- (105,-)
En drøm om en drøm – samlet 1-3 (hft.)	399,- (280,-)
Et levnedsløp. Biografi (T.E. Dahl)	200,- (140,-)
Fant / Josefa (dobbelbind)	250,- (175,-)
Far sjøl i stua (hft.)	149,- (105,-)
Fugl Fønix (hft.)	149,- (105,-)
Fergemannen	200,- (140,-)
Gud velsigne Vårherre. 4 foredrag (J. Jervel)	100,- (75,-)
Helgenen	200,- (140,-)
Hellig tre konger (hft.)	149,- (105,-)
Hollender-Jonas (dobbelbind)	200,- (140,-)
Hyrden (hft.)	149,- (105,-)
Jagtjournalen (hft.)	149,- (105,-)
Jernbyrden (dobbelbind)	250,- (175,-)
Kilden	369,- (260,-)
Lillehavns mysterier 1 (hft.)	149,- (105,-)
Lillehavns mysterier 2 (hft.)	149,- (105,-)
Markus the Fisherman	200,- (140,-)
Pider Ro's historier	200,- (140,-)
Påskeeggene	200,- (140,-)
Sanketeina 1 (hft.)	149,- (105,-)
Sanketeina 2 (hft.)	149,- (105,-)
Sanketeina 3 (hft.)	149,- (105,-)
Sanketeina 4 (hft.)	149,- (105,-)
Saketeina – samlet 1-4 (hft.)	490,- (350,-)
Sjøpapegøier (hft.)	149,- (105,-)
Skipper Terkelsens levnedsløp (hft.)	149,- (105,-)
Sven Morgendug (hft.)	149,- (105,-)
Sølvfaks	200,- (140,-)
Stien	200,- (140,-)
Tante pose	250,- (175,-)
The golden gospel (hft.)	149,- (105,-)
Tripp-Trapp-Tresko	200,- (140,-)
Vester i skjærene	200,- (140,-)
«Sør i skjærene» cd (Kleveland/Justnæs)	200,- (140,-)

Du kan bestille bøkene via
www.gabrielscott.no
Porto tilkommer ved postsending.
Bøkene fås også i bokhandelen,
eller de kan bestilles der.

